

AHO JUHANI

HELSINKIIN

Juhani Aho

Helsinkiin

«Public Domain»

Aho J.

Helsinkiin / J. Aho — «Public Domain»,

© Aho J.

© Public Domain

Содержание

I	5
II	9
III	13
Конец ознакомительного фрагмента.	15

Juhani Aho

Helsinkiin

I

Kuopion rannassa soivat lähtevien laivain kellot jo toiseen kertaan. »Elias Lönnrot» oli isoin ja komein laiva, joka vei matkustajia etelään päin, Helsinkiin ja muuante, ja sen kello aloitti ensiksi. Sen soidessa yhtyivät soimaan pienempäin laivain kellot, ja ne helistivät yht'aikaa, kilvan keskenään.

Oli sunnuntai-aamu, jolloin joutilas väki vartavasten tulee rantaan katsomaan, ketä lähtee. He tulevat kiireissään yli satamatorin, ovat hommassa, niinkuin olisi heillä pelko myöhästymisestä. Laivasillalle tultua katsellaan tuikeasti ja terävästi, niinkuin olisi asia jotain tavata. Mutta sitten rauhoitutaan ja asetutaan vähän taammaksi tarkastamaan niitä, jotka ovat lähtevän näköisiä.

Antti oli ylioppilas. Hän oli suorittanut tutkintonsa mennä kevännä ja oli nyt lähdössä ensi lukukaudekseen Helsinkiin lukemaan. Hän seiso laivasillalla lähellä kulkulautaa. Päässä oli valkoinen rutistumaton, sisarien puhtaaksi pesemä ylioppilaslakki ja kaulassa riippui nahkainen matkalaukku, hiukan takana päin vasemman lanteen käänteessä. Palttoo oli nähtävästi uusi, eilen räätälistä saatu, samettikauluksinen, ja pienestä rintataskusta piipotti punaraitainen nenäliina, joka juuri kotoa lähdettäessä oli siihen siististi ja varovasti hypistetty.

—Kuule, Antti, eiköhän sinun jo pitäisi nousta laivaan ... se saattaa lähteä, ja sinä ehkä jätät ... jos ne ottavat pois laudan...

Se oli hänen äitinsä, joka häntä laivaan kiirehti. Koko perhe oli tietysti saattamassa, nimittäin isä, äiti, kaksi sisarta ja muutamia sukulaisia ja tuttavvia. He seisovat ahtaassa ryhmässä Antin ympärillä ja odottivat vain kellon kolmatta kalahdusta, joka aina tuntui viipyvän niin kauhean kauan.

Antti oli nähtävästi pahalla tuulella. Otsa rypyssä ja olkapäitään hermostuneesti kohotellen seiso hän äitinsä vieressä syrjittäin häneen. Äiti oli pieni, matala ja hento eikä ylettynyt poikaansa kuin parahiksi kainaloon. Levottomana ja huolekkaana koetti hän kuitenkin saavuttaa häntä edes silmiin näkemään. Mutta ne harhailivat sinne tänne yli väkijoukon, eikä äiti tahtonut saada pojan huomiota puoleensa, jonka olisi viimeisellä eron hetkellä halunnut kokonaan omistaa.

—Ketä sinä, Antti, katselet? Onko sinulla siellä joku, jota tahdot tavata?

—Ei ole.

Antti käänsi kasvonsa toisaanne päin haihduttaakseen noita, jotka seurasivat jokaista hänen liikettään ja kasvojensa värettä. Mutta vähän ajan päästä kiintyi hänen huomionsa kuitenkin taas sinne, missä oli väkeä kokoontunut toiselle laivasillalle »Ilman» lähtöön.

—Muistitko, Antti, ottaa kalvokkaat käteesi?—Eihän sinulla niitä olekaan!

—Kuinka minä niitä nyt käteeni?

—Minkä tähden et ... järvellä tuulee niin kylmästi avonaiseen hihaan ... vaan ehkä sinä oletkin salongissa ... olekin vaan salongissa, Antti!

—Kyllä, kyllä!

—Miksi sinä, Antti, olet niin kärsimätön? sanoi äiti vähän loukkaantuneena.

—Mutta minkä tähden et sinäkään anna sen olla rauhassa? murahti siihen isä, joka seiso toisella puolen Anttia ja oli tyytymätön siitä, ettei odotus loppunut.—Tottahan tuollainen iso poika jo katsoo itsensä ... etkähän sinä sen perässä enää kuitenkaan saata sen pitemmälle hypätä.

Äidin leuka alkoi yhä tiheämmin vavahdella, ja hän koki turhaan niellä itkuaan. Sisarienkin silmät rupesivat kostumaan, eikä nenäliinoja enää pantu taskuun. Anttia tämä hellyys hävetti, eikä hän tuntenut vähintäkään sääliä äitiänsä kohtaan, pikemmin harmia. Hän olisi jo mennyt laivaan, ellei äiti olisi tarttunut hihaan ja pidellyt sitä kuin pihlien välissä.

Ei kukaan puhunut pitkään aikaan. Ympärillä vain kuhisi ja kihisi ihmisiä, jotka yhtämittaa survivat milloin selkään milloin kylkeen. Joutilaita kokoontui yhä enemmän, ne jäivät seisomaan siihen kerroksittain tukkien tien toisilta, joilla oli asiaa mennä ja tulla. Ajurien kärryt kolisivat, hevosten kaviot kalkkoivat kiviseen tantereeseen, ja yhä uusia ajoi kaupungista. Kapsäkeillä, kirstuilla, kohverteilla ja kaikenlaisilla kapineilla sälytetyitä kärryjä peruutettiin aivan laivasillan reunalle, ja siitä tavarat mätettiin laivaan. Kapteeni hääri edestakaisin ja huusi ja komensi heikonlaisella suomenkielellä. Ja laiva puhkui malttamattomuudesta. Piipuista ja kupeessaan olevasta reiästä puhalsi se valkoista höyryä, joka peitti peräpuolen sakeaan pilveen. Konekin jo hiljaa käydä jyskytteli, koetteli voimiaan, ja köydet olivat pingolla kuin juoksuhaluisen syöttilään ohjaket, jota ajaja ei päästä menemään, mutta joka hirtahtelee ja kuolaimiaan pureskellen jalkojaan nostelee.

Sitä katselivat siinä Antti, hänen isänsä ja sisaret, ajattelematta, mitä katselivat. Mutta äiti vain katseli Anttia.

Isä oli pienenlainen, vähän kumarahartiainen mies, ja hänen palttoonsa kaulus oli pystyssä. Kädessään oli hänellä päästään koukistettu meren ruoko. Sisaria oli kaksi, jotenkin yhdennäköisiä. Molemmat he olivat puetut aivan samanlaisiin vaatteisiin. Vanhempi oli vähän vakavamman ja kuivemman näköinen. Nuoremassa sitä vastoin näkyi vielä tuota notkeutta ja mehua, joka on ominaista kaksikymmenvuotiaalle, mutta joka pikkukaupungeissa tavallisesti niin pian haihtuu.

Yhdessä kohden seisominen kävi hänelle ikäväksi ja hän kääntyi puhelemaan erään »hyvän ystävänsä» kanssa.

–Sinun veljesi menee Helsinkiin? kuuli Antti ystävän sopottavan.

–Niin hän menee.

–Tuleeko hän jouluksi kotiin?

–Kyllä hän tulee.

–No, onko sinulla ikävä häntä?

–Kyllä tuntuu tyhjältä, kun hän on poissa.

–Eikös sinulla ole muitakin ikävä...?

–Ketä muita?

–Pekkahan menee kanssa tässä laivassa ... missä hän on, kun ei häntä vielä näy?

–Voi, voi, en minä tiedä, ja laiva kohta lähtee!

–Tuolla hän jo juoksee!

Pekka, joka sieltä tuli, oli näet Antin nuoremman sisaren sulhanen. Eivät he kuitenkaan vielä julkikihloissa olleet. Ainoastaan sukulaisille oli sanottu asiasta, jota ei tahdottu ilmaista ennen kuin Pekka oli suorittanut papintutkintonsa, joka tapahtui jouluksi. Oli Anna kertonut siitä myöskin joillekuille parhaille ystävilleen suurena salaisuutena. Ja muuten tiesi sen sitä paitsi koko kaupunki.

Yhtäkaikki tervehti Pekka yhtä kylmästi ja kohteliaasti morsiantaan kuin kaikkia muitakin, sillä hän osasi käyttäytyä ja taisi hillitä tunteensa. Hän tuli kapsäkkiään kantaen, rynnisti leveillä hartioillaan seisovia syrjään ja teki tervehdyksensä itsetietoisesti tyytyväisesti.

Kun hän oli kaikkia tervehtinyt ja antanut kättä kaikille, ryhtyi hän vilkkaasti puhelemaan ja selittämään, minkä tähden oli viipynyt. Ei ollut saanut ajuria j.n.e. Suurella uteliaisuudella sitä sisaret kuuntelivat ja kaikki sukulaisystävät, sillä Pekka oli aina ollut tätien lemmikki. Hän oli siivo poika, kuului raittiusseuraan, ei tupakoinut, joi ainoastaan kahvia, teetä ja vesiä, luki ahkeraan ja jutteli kovin mielellään.

Vaan nyt keskeytti hänet Antin äiti. Hän pyysi Pekkaa, joka oli vanhempi ja kokeneempi, pitämään huolta Antista ja neuvomaan häntä kuin nuorempaa veljeään. Ja Antin piti kuulla ja ottaa vaaria siitä, mitä Pekka hänelle sanoi.

Antti kohotti kärsimättömästi olkapäitään, sillä hän ei voinut sietää Pekkaa. Sellainen sileänaamainen esimerkki, josta hänen alinomaa käskettiin vaaria ottamaan. Hän ei suinkaan ollut mikään lapsi enää, joka ei olisi kyennyt toisten taluttamatta kävelemään. Hän oli täysikasvuinen mies

ja kokenut enemmän kuin moni muu nuori mies hänen iällään. Johan hän oli ollut onnettomasti rakastunutkin, ja oli parhaallaan.

Pekka vastasi äidin kehoitukseen ainoastaan epämääräisellä hymyilyllä, sillä sisaren sulhasena hän tahtoi olla hyvissä väleissä veljen kanssa, jota kaikki kotona ihailivat.

–Minä saan sanoa terveisiä sisareltani ... minä juuri saatoin hänet »Ilmaan» ... hän olisi tullut hyvästille tänne, mutta pelkäsi, että jos laiva jättää.

Molemmat sisaret tietysti voivottelemaan sitä, kun eivät saaneet sanoa Almalle hyvästiä. Jos ehtisi vielä mennä! Mutta ei nyt enää ehdi.

Kun Antti kuuli Almasta puhuttavan, tuli hänen katseensa epävarmaksi, ja hän tunsu punastuvansa.

Pekalla oli kapsäkkinsä koko ajan kädessään, ja sisaret kehoittivat häntä viemään sen laivaan ja tulemaan sitten takaisin vielä juttelemaan.

Mutta silloin katsoi isä kelloaan ja ilmoitti miltei vihasesti, ettei ole aikaa jälellä kuin puolitoista minuuttia. Joka menee, niin sen on parasta heittää hyvästinsä ja jäädä laivaan samalla.

Äiti tarttui Anttia napinläpeen ja veti hänet muista vähän erilleen.

–Pane sinä palttoosi kiinni, Antti ... nyt tuulee niin kylmästi... Jos laivassa nouset kannelle, niin ota turkki hartioillesi. Mutta missä on sinun kaulaliinasi?

–Siellä se on jossain ... en minä tiedä.

–Ja kirjoita sinä ainakin kerta viikossa, jos et joka postissa ennätä.

–Kyllä minä kirjoitan.

–Ja koeta nyt, Antti, elää niin säästävaisesti kuin mahdollista, kun pappa tahtoo niin tarkkaa tiliä... Sinun on ehkä vaikea panna kirjaan kaikkia pikkumenoja, niin tässä on sinulle vähän käsirahaa, joita minä olen säästänyt ... jos sattuu mielesi tekemään leivoksia tai jos tarvitset jonkun rusetin tai jonkun...

Mutta silloin lyödä kalahti kieli kellon laitaan kolmannen kerran, ja kiireesti sai äiti pistetyksi paperikäärön Antin käteen.

Sitten sulki hän Antin hellään syliinsä. Ripustautui hänen kaulaansa ja puristi, tahtomatta koskaan heittää. Hän olisi melkein tahtonut pitää häntä kiinni niin kauan, että laiva olisi ehtinyt jättää... Nyt hän menee, lähtee ulos suureen maailmaan, kuka tiesi minkälaisia kohtaloita kokemaan! Ja äiti tavoitti suutelemaan poikaansa, kohosi varpailleen ja koki kurkottautua hänen huulilleen. Mutta poika vältti. Hän piti itseään jo liian suurena suudellakseen äitiään näin kaikkien nähden. Ja pudisti sentähden vain hätäisesti sekä hänen kättään että muiden käsiä ja kiiruhti huojuvaa kulkulautaa myöten laivaan.

Pekka heitti hellemmät jäähyväiset heille kaikille, kiitti ja kumarsi matkalle toivotetusta onnesta ja koki pusertaa harmaista, matalapohjaisista silmistään syviä silmäyksiä jokaiseen, jonka kättä hän puristi.

–Otta landgongi pois! huusi kapteeni, ja se kiskaistiin laivasillalle melkein Pekan jalkain alta.

Antti nousi komentosillalle ja koetti seisoa siellä niin, että hänen asentonsa näyttäisi siltä, kuin hän olisi aikuinen mies. Äidin liiallinen hellyys, isän vakavuus ja varmuus ja sisarien suojelevat silmäykset, ne olivat tähän saakka estäneet hänen rinnassaan asuvia aikamiehen tunteita oikein vaikuttamasta. Mutta nyt seisoiivat holhoojat tuolla alhaalla pieninä ja voimattomina. Hän seisoi täällä, ylempänä heitä, lähtemässä, itsenäisen miehen merkki otsassa. Vasen käsi oli taskussa ja oikea poveen pistettynä. Nenäliinan nurkka yhä piipotti rintataskusta esille.

Laivaa siirrettiin ulommas, ja juopa laidan ja laivasillan välillä suureni yhä.

Alhaalta kuului vielä ääni huutavan:

–Antti, muista nyt, mitä olen sanonut!—Hyvästi Antti! Hyvästi, Antti!—jota seurasi melkein epätoivoisen kiihkeä nenäliinan huiskutus.

Pekka raivosi vastaan omalla nenäliinallaan, juoksi kantta pitkin, nosteli lakkiaan ja nyökytteli päätään. Antti ei tehnyt yhtään mitään. Hän pysyi liikkumatonna perämiehen vieressä ja koskettihan vain pari kertaa lakkinsa lippaa.

–Huiskuta sinäkin, Antti, etkö näe, kuinka kaikki muut huiskuttavat!

Silloin täytyi Antinkin vetää nenäliinansa esille. Vitkaan kohotti hän sitä pari kolme kertaa ja pisti sitten taas taskuunsa.

»Ilma» oli lähtenyt laituristaan samaan aikaan ja mennä suhkasi jo täyttä vauhtia suuremman ja hitaamman laivan keulan editse.

–Hyvästi Pekka ja Antti! huudahti yht'äkkiä sulava naisääni »Ilmasta».

Alma, Pekan sisar, seiso siellä solakkana »Ilman» perässä, piteli viiritangosta ja liehutti hankin toisella kädellä valkoista liinaa. Pekka alkoi heti kohta riehua sinnepäin; mutta Antti koetti kohottaa lakkiaan niin kohteliaasti kuin suinkin.

Alma oli se, johon hän oli ollut onnettomasti rakastunut ja oli vieläkin. Se oli ikävä, surullinen juttu, siksi oli hän nyt jäykkä kaikille, siksi hän ei voinut olla hellä omaisilleenkaan, sentähden halusi hän päästä vapauteen, ja sentähden »halveksi hän koko maailmaa.» Nyt poistui hän tuonne pohjoiseen, Antti lähti etelää kohti. Heidän tiensä erosivat, erosivat ikuisesti. Ja kun valkoinen höyrypilvi yht'äkkiä laski »Ilman» piipusta ja peitti vaippaansa koko peräpuolen laivaa ja Almakin sinne katosi, niin olisi Antin tehnyt mieli levittää kätensä ja huudahtaa katkera »haa!» Mutta kun kapteeni samassa komensi koneen täyteen työhön ja kun propelli perän alla särpäisi vettä rintansa täydeltä ja laiva nytkähtäen ojensihe menemään, niin vaihtui mieliala samassa niinkuin sen, jota yht'äkkiä pudistetaan hereille pahasta painajaisesta. Antin rinnassa hyppäsi riemun tunne päällepäin, riippumattomuus riipaisi mukaansa ja tuntui siltä, kuin elämä nyt vasta olisi oikein irtautunut luistamaan.

–Nyt se meni, huokaisi äiti rannalla, josta ei lähtenyt, ennenkuin laiva katosi Väinölänniemen taa. Valkoista höyryä näkyi vielä hetkinen puiden yli, ja sitä hän astuessaan rantatoria piti vielä silmällä, kunnes sekin katosi.

Äänetönnä poistui perhe rannasta. Isä astui edellä, kalkutellen rautapääkepillään katukiviin. Vähän jalempänä kulki nuorempi sisar, mutta vanhempi odotti äitiä ja käveli hänen kanssaan rinnan. Ei kukaan virkkanut sanaakaan. Isä ei tavallisesti juuri milloinkaan puhunut, nuoremmalla sisarella oli omat syynsä äänettömyyteen, ja vanhempi sisar oli vaiti siksi, että äitikin oli vaiti.

Sillä tavalla palasivat he asuntoonsa. Pääovi oli kiinni, ja isä ja Anna jäivät odottamaan, että tultaisiin avaamaan. Odottaessaan piirteli Anna hajamielisesti kuvioita pihahiekkaan päivävarjonsa käreillä, ja isä, joka oli hyvin järjestystä rakastava, määräsi, että havut rappujen edessä ovat uudistettavat. Äiti meni vanhemman sisaren kanssa keittiön ovesta ja lähetti piian päästämään kamreeria ja neitiä.

Vähän sen jälkeen he söivät aamiaisensa, jotenkin ääneti senkin. Ei kuulunut muuta kuin: »saanko voita?» Ja »tahtooko pappa vielä maitoa?» Ja sitten alkoi tavallinen jokapäiväinen elämä. Isä istui työhuoneessaan kirjoitellen, ja muuttautui sieltä virastoonsa kirjoittelemaan. Sisaret asettuivat kamariinsa, jonka ikkunat antoivat torille, ja kutoivat nenänvarsi suorana pitsiään kumpikin. Silloin tällöin katsahdettiin kadulta heihin ja he katsahtivat kadulle, rihmaa kerältä vetäessään.

Äiti oli vähän aikaa edeltä puolenpäivän makuukamarissaan. Kun hän sieltä tuli puolipäiväkahvia laittamaan, olivat hänen silmänsä itkettyneet, ja hän huokasi silloin tällöin syvästi. Koko perheessä vallitsi sinä päivänä tavallista syvempi totisuus, kunnes vähitellen totuttiin siihen niin, ettei sitä enää niin huomattu.

II

Sill'aikaa oli Antti laivallaan jo aloittanut uuden elämän. Hän oli täydessä menossa Helsinkiin.

Jo keväällä oli hän päättänyt aloittaa uuden elämänsä. Hänen toverinsa olivat vakuuttaneet, että niin pian kuin saavat valkolakin päähänsä, alkavat he oitis elää uutta elämää. Ylioppilaaksi päästessä tapahtuu käännekohta heidän elämässään.

Koko kesän oli Antti odottanut sitä käännekohtaa. Mutta ei sitä kuulunut. Perheessä ei häntä kohtaan tapahtunut mitään muutosta. Äiti ja sisaret kohtelivat häntä niinkuin ennenkin, ja isä tahtoi ihan kuin tahallaan osoittaa, ettei hän pitänyt häntä sen suurempana herrana kuin ennenkään. Siinä suhteessa ei siis ollut mitään käännekohtaa huomattavana.

Oli se kuitenkin toisella tavalla tulemaisillaan. Näihin aikoihin hän rakastui »totisesti ja vakavasti» Almaan,

Jo koulussa ollessaan oli hän ollut rakastunut, mutta ei vielä »totisesti ja vakavasti.»

Ensi kerran tapasi rakkaus hänet viidennellä luokalla ollessa. Viides luokka vastasi entisen kimnaasin ensimmäistä luokkaa. Kimnasisteista kävi koululaisten kesken kertomuksia, että heistä melkein jokainen oli ollut kihloissa. Siitä puhuttiin ihmetyksellä ja kummastuksella. Antti joutui vertailemaan itseään ja heitä, eikä tahtonut viidennelle luokalle tultuaan saada rauhaa siltä ajatukselta, että hän, vaikka jo sai käydä arpajaisissa ja iltahuveissa, ei ollut edes rakastunut. Olisi hän suonut olevansa kihloissakin. Mutta mitäs nykyajan naiset! Ne tietysti vain laskevat vuosia, milloin pääsevät rouviksi. Uskollista, uhraavaa, odottavaa rakkautta ei enää ole olemassa, sitten kun kimnaasi muuttui lyseoksi. Sen sai Antti kokeakin, kun hän rakastui kaupungin kauneimpaan tyttöön, joka usein kävi sisarien luona. Vaikka hän käveli joka päivä rakastettunsa ikkunan alaitse, vaikka pyysi häntä joka tanssiaisissa toiseen franseesiin eikä sitten koko iltana tanssinut muiden kuin sisariensa kanssa, tai jos tanssi, niin jonkun kaikkein rumimman kanssa ja sillä välin pihtipielen takaa tuijotti, ei hän kuitenkaan saavuttanut vastarakkautta.

Välistä hän kyllä luuli, että ihanne oli häneen ihastunut, välistä hän oli siitä aivan varmakin, sillä ihanne kuunteli häntä hyvin ystävällisesti, kun hän kertoi kouluoloistaan. Ja niistä hän tavallisesti aina kertoi. Mutta sitten saattoi tyttö yht'äkkiä tulla hajamieliseksi, katsella aivan toisaanne päin ja kysyä huolettomasti, mitä se olikaan kuin herra Ljungberg oli kertonut ... suokoon anteeksi ... mutta hän ei kuullut. Antti uudelleen kertomaan kiltisti ja sydän solmulla samaa asiaa, vaikka ymmärsi, ettei se ollut ollenkaan mitään erinomaista ja vaikka kertoessa kyllä huomasi, että tyttö seurasi silmillään erästä nuorta tanssivaa maisteria. Ne kertoivat, että maisteri oli rakastunut tyttöön ja tyttö maisteriin, mutta sitä ei hän uskonut. Hän oli vihoissaan ihmisille, jotka eivät osanneet muuta kuin juoruta ja panetella.

Käyköön, miten käykin, päätti Antti yksinäisillä kävelyillään kuutamoisina öinä, kun valo loisti hänen ikkunastaan. Kun minä pääsen kuudennelle luokalle, niin minä kosin. Minä olen silloin kuudentoista vanha, ja hän täyttää yhdeksäntoista. Kolmen vuoden päästä ylioppilas, se on 19 ja 22. Silloin julkaisemme kihlauksemme. Neljän vuoden kuluttua maisteri, se on 23 ja 26 vuotta. Ei hän silloin ole liian vanha minulle.

Mutta ennenkuin Antti ennätti kosta, kosi maisteri tutkintoluvalla, sai tytön ja vei hänet vanhempainsa luokse maalle. Antti kulki muutaman päivän hattu takaraivolla ja ylenkatsoi, halveksi äärettömästi koko maailmaa. Silloin hän oli ensi kerran juovuksissa ja aloitti samalla tupakanpolton. Erään kumppaninsa kanssa he ostivat pullon punssia ja nousivat Kotkankallion paviljonkiin. Antti puhui erästä suuresta surusta, joka hänellä oli, ja lausui ulkomuistista säkeitä Runebergin runosta »Svartsjukans nätter:»

Hvems är den stämman, som med ugglans låten till en förvirrad harmoni sig parar, beskrattande med återbrutna ljud din frid, din stillhet, dina vallmodofter? Det är den sorgsnes klagan, milda natt, det är den olycksaliges förtviflan.

[Kelt' ääni, huuhkajan mi huutoin kera käy sopusointuun sekasortoiseen sävelin särkynein sun naurain rauhaas ja hiljaisuuttas, valmuntuoksujas? Se valitus on kurjan, lauha yö, oi, onnen-orvon on se epätoivo.]

Toveri tarjosi pullon suuta ja lausui vuorostaan:

Pois huolemme kaikki jo poistukohon vain riemua varten tää maailma on. Niin paljon, niin paljon on riemuja maan; ken hullu siis huolista huolisikaan?

Ken riemuita tahtoo, hän joutukohon
ja juokoon; jo pullomme puolillaan on.
Jo hukkukoon huomenna taivas ja maa,
kun siksi vain juoda ja riemuita saa.

Kyll' lienevät kuivia Tuonelan maat, ja viiniä turhaan ehk' etsiä saat; mut muistaa jos voinee: nyt ne muisna juo! Ja muistosi sielläkin riemuja luo.

Antti joi ja veti henkeensä savua, niin että rintaa kirveli. Mutta seuraavana päivänä hän oli sairas. Äiti oli varma siitä, että hän oli vilustunut. Ja siitä lähtien piti Antin ruveta käyttämään villapaitaa.

Kesällä haihtui tämä rakkaus, kun Antti sai pyssyn. Ja toista vuotta piti väliä, ennenkuin uudelleen otti. Mutta silloin se ottikin »totisesti ja vakavasti.»

Sillä Pekan sisar Alma oli totinen ja vakava. Hänen sinisissä silmissään oli jotain äidillistä kiiltoa ja hänen koko olennossaan pehmoista, lämmintä hellyyttä. Hänellä oli pitkä, vaalea palmikko, joka valui alapuolelle notkahtelevia vyötäisiä ja taipui siellä niin miellyttävästi. Häneen rakastui Antti eräänä iltana, kun pidettiin puhdetta uunin hiiltyessä ja Alma soitteli salongissa. Hän soitteli pianoa ja lauloi samalla: »Kultaisessa kartanossa elää Ahti syvällä aalloissa.» Silloin tunne jo avasi silmiään, mutta heräsi vasta vähän jälkeinpäin. Antti oli sisarineen Pekan luona, jolle Alma oli taloutta pitämässä. Siellä oli lapsineen eräs nuori rouva. Kaikki tytöt hellyttelivät lasta sylissään, mutta ei kukaan osannut niin kuin Alma. Hän kietoi voimakkaat pyöreät käsivartensa lapsen ympäri ja syleili ja suuteli sitä niin varmasti ja taitavasti, kuin olisi itse ollut äiti. Jos tuo olisi vaimoni ja tuo lapseni, ajatteli Antti, niin kuinka sanomattoman onnellinen voisin olla! Ja hän päätti lukea, tehdä työtä ja pian suorittaa tutkintonsa saadakseen sanoa häntä »vaimokseen» muutamain vuosien perästä. Ennen oli hän haaveksinut outoja seikkailuja rakastetun olennon kanssa, oli ollut haaksirikossa ja joutunut halon varassa autiolle saarelle, jonka rotkoissa lepäsi yönsä sen naisen rinnalla, jonka oli saman halon päällä pelastanut. Mutta nyt hän ihaili hiljaista kotielämää. Hän oli David Copperfield ja Alma oli Agnes.

Hän alkoi ottaa tunteja latinan kirjoituksessa Pekan luona, joka oli väliaikainen opettaja lyseossa. Kun he olivat lopettaneet tuntinsa, tuli Alma tavallisesti aina kahvia tuoden ja istuutui toiselle puolen pöytää. Heistä tuli hyvät »ystävät.» Antti jutteli Almalle kaikki asiansa ja kertoi varsinkin mielellään edellisestä rakkaudestaan, mutta vakuutti aina samalla, että se oli ollutta ja mennyttä. Kun Almalta pääsi herkästi nauru tulemaan, oli Antin helppo olla sukkela. Usein saattoi tapahtua, että hän kertoi saman asian muille, mutta heihin ei se tehnyt mitään vaikutusta. Sentähden oli Alma Antin mielestä ymmärtäväisempi ja viisaampi kaikkia muita. Ja se nauru, mimmoiset pyöreät kuoppiset se kaivoi pehmoiseen, pulleahkoon poskeen!

Vaikka Antti olikin niin rakastunut, ei sitä kuitenkaan kukaan huomannut, ei Almakaan. Kun iällä oli väliä kuusi vuotta, ei kukaan tullut epäilleeksi. Mutta Antti oli jo siinä suhteessa muodostanut varman mielipiteen ja ajatteli itsenäisesti: »Mitä muutamien vuosien ero iässä tekee ... monessa

romaanissa joutuu vanhempi nainen nuoren miehen kanssa naimisiin, ja he voivat elää onnellisesti kaiken ikänsä.»

Ylioppilastutkinnon suoritettuaan, kun hän palajaa kotiin valkoinen lakki päässä, oli hänen aikomus ilmoittaa rakkautensa. Keväällä Helsinkiin lähtiessä oli jo tulla suusta tunnustuksen sana. Lähdön edellisenä päivänä oli hän asettunut alakuloisena istumaan kiikkulaudalle. Alma tuli noutamaan sisaria jonnekin ulos ja kysyi kohta, mikä häntä vaivasi.

–En minä sano...

–Mikset sano?

–En voi sanoa milloinkaan.

–Etkö milloinkaan?

–Ehkä milloinkaan, mutta en nyt. Laivarannassa lähtiessään ensi kerran Helsinkiin sai hän Almalta ruusun rintaansa, ja Helsingissä oli Alma hänen ajatuksiensa perustus ja pohja. Se säilytti häntä pääkaupungin viettelyksistä, joiden avatusta sylistä hän pudistuksella vetihe pois. Sen pitää olla puhdas nuorukainen, jonka hän Almalle tarjoo... Mutta mahtaa se kaupunki käydä ihmeisiinsä, kun kuulee hänen kihlauksensa. Sitäkin hän mietti, olisivatko he kauan salakihloissa vai julkaisisivatko kohta. Kihlakortteja oli hän nähnyt mielestään erittäin sieviä kirjakaupan ikkunassa Helsingissä. Somimmat olivat sellaiset, missä kyyhkynen kuletti suussaan kahta sormusta, joista toiseen oli piirretty »Alma», toiseen »Antti.» Ka niin, heidän nimensä alkavat samoilla kirjaimilla!

Kesällä oltiin isän maatilalla, ja Almakin oli kutsuttu sinne. Eräänä iltana elokuussa, vähää ennen Alman lähtöä, olivat he soutelemassa Alman kanssa. »Nyt jos koskaan»! päätti Antti. Hän seisautti aironsa, tuijotti synkästi veteen, mutta sitten hän taas alkoi soutaa ja souti raivoisasti. Hänen täytyi se sanoa nyt! Mutta ei hän uskaltanut aloittaa. Eikä tiennyt, miten aloittaisi. Silloin Alma käänsi rantaa kohti. Antti pyysi, että soudeltaisiin vielä, kun oli niin kaunista.

–Mitä varten?

–Soudellaan nyt, minä pyydän.

Kun Alma suostui, niin tunsu Antti, että nyt se oli ratkaistu, että nyt hän heittäytyi ummessa silmin kohtalonsa varaan. Samassa hän keksi, mistä aloittaisi.

–Muistatko, Alma, sitä, kun minä keväällä puhuin asiasta, jota en milloinkaan ilmoittaisi?

–Mutta lupasithan sinä joskus sanoa.

–Taisin luvata.

–Etkö nyt voi sanoa?

–Tahdotkos sinä sen kuulla?

–Niin no, sano nyt vain.

–Se on sitä, että minä rakastan sinua enemmän kuin ketään muuta ihmistä koko maailmassa...

Antti oli miettinyt ihan toisella lailla sanoakseen tämän asian. Ei näin typerästi ja värittömästi. Nyt se meni hänestä kuin littuun koko asia.

Alma oli vaiti. Hän katsoi sivulleen, pitkin melan vartta, jonka kärki piirteli vettä. Vei sen sitten taaksepäin ja alkoi kääntää venettä rantaan.

–Kuinka sinä voit Antti noin tehdä? Ole hyvä ja päästä minut maalle.

Vene rasahti rantahiedalle. Kun Alma nousi maihin, tarjosi Antti kätensä häntä auttaakseen. Mutta Alma ei ottanut sitä vastaan.

–Etkö vastaa mitään, Alma?

–Sinä olet vielä liian nuori ja kokematon, Antti. Kyllä sinä vielä löydät sen, joka sinulle sopii. Minä en voi olla sinulle muuta kuin vanhempi sisar.

Hän nousi edeltäpäin pihaan, ja Antti jäi järempänä tulemaan. Kuin unessa veti hän veneen maihin, kalkutti tapin auki ja kuuli veden siitä puskevan ulos.

Ei siis siitäkään tullut sitä käännekohtaa, jota hän oli toivonut.

Mutta nyt se oli tullut!

Kuopion valkoinen kirkko kaukeni kaukenemistaan. Laiva kääntyi niemen taa, ja kirkko katosi kokonaan. Puijo vain vielä köyristi selkäänsä muun metsän yli.

Antti käveli vinhakasti edestakaisin kantta pitkin ja käännähteli tiukasti. Oli kuin olisi joka käänteessä joku palanen entistä elämää hänestä karissut pois. Mitäpä hän niistä enää muistelee! Mennyt on mennyttä, eikä tässä ole se poika, joka suree! Ja hän hujautti kädellään ja ikäänkuin nakkasi menneisyyttä menemään taaksepäin.

Hänet valtasi voimakas tunne vapautta ja riippumattomuutta. Hyvästä mielestä oli herahtaa vesi silmään. Alma oli sanonut hänelle: »Sinä olet vielä nuori ja kokematon ... ja kyllä sinä vielä löydät sen, joka sinulle sopii.» Mutta hän tahtoo näyttää, ettei hän ole nuori eikä kokematon. Hän on jo mies. Hän suorittaa uhallä tutkintonsa ainoastaan sen vuoksi, että Alma näkisi, mikä mies hän on. Äkkiä saa hän viran lääninhallituksessa ja kohoaa sieltä kruununvoudiksi. Mutta vaikka hänestä tulee varakas mies ja hänellä on pankissakin rahoja, ei hän mene naimisiin. Alma saa nähdä, että hänen tunteensa olivat syvät ja todelliset. Ei häntä kuitenkaan kukaan saa nähdä alakuloisena ja kärsivänä. Kaikissa seuroissa hän esiintyy hienona Helsingin herrana, hansikkaissa ja litistettävässä knallissa. Mutta ei tanssi kenenkään kanssa; istuu ja puhuttelee ainoastaan rouvia Suomalaisessa Seurassa ja silloin tällöin silmäilee pince-nez'nsä läpi jotakuta tanssivaa neitosta.

Hän oli ihan varma siitä, että näin hän tekee. Ja hänestä alkoi tuntua, että hän jo nyt on semmoinen hieno herra. Ja mitäs! Onhan hänellä jo täysi vapaus olla ja elää, niinkuin itse tahtoo. Ei ole mikään estämässä mistään. Saa kehittyä vapaasti ja itsenäisesti. Ei sitä sellaisessa kodin saarroksessa voikaan kehittyä itsenäiseksi mieheksi.

Tästä hän tuli yht'äkkiä selville laskeutuessaan kannelta alas ruokasalonkiin. Se oli hänen mielestään uusi itsenäinen ajatus, ja sitä seurasi kohta paikalla toinen: kihloissa oleminen olisi ollut hänelle esteeksi. Nämä molemmat itsenäiset ajatukset antoivat hänelle sisällistä tyydytystä ja varmuutta, niinkuin aina, kun keksii jotain uutta ja alkuperäistä.

Ruokasalin ovea avatessaan hän siis rypisti hiukkasen otsaansa, veti ilmaa keuhkoihinsa, niin että rinta kohosi korkealle, ja puhalsi sen sieltä sieraimiensa kautta takaisin kuuluvalla tohinalla.

III

Useimmat matkustajista olivat jo kokoontuneet aamiaista odottamaan. Ja Anttikin oli nyt sellainen oikea matkustaja, joka odotti aamiaista.

Siellä oli kaikenlaista väkeä. Isomahaisia maakauppiaita, suurissa korkeissa kalosseissa, matkalla Pietariin; Antti loi heihin ylenkatseellisen silmäyksen, sillä isä oli aina sanonut, että ne ovat niitä viho viimeisiä ihmisiä jotka säälimättä nylkevät kansaa ja pyrkivät elämään niinkuin säätyhenkilöt. Oli siellä pari vanhaa neitostakin, tukevasti vaetetuita ja puolihansikkailla varustettuja, niin että vain sormet näkyivät, pitkät elottomat ja verettömät sormet. Ne joivat kahvia laivasta, mutta evästä heillä oli itsellään. Juodessaan he sopottivat keskenään ja arvostelivat, silmäyksistä päättäen epäedullisesti, kahta nuorta neitiä, jotka istuivat toisessa päässä salonkia. Sillä neidit naureskelivat erään vanhemman herran kanssa—nähtävästi joku merikapteeni—, joka oli asettunut laivatuolille vastapäätä heitä ja haasteli heille kaikenlaista, vaikkei ollut esitettykään; minkä vanhat neitoset hyvin kyllä tiesivät. Lähellä vanhoja neitoja istui Pekka ja tutki ilmoituskalenterin sukkeluuksia. Hän rakasti tavattomasti sukkeluuksia ja naurahti niille tuon tuostakin hakien silmillään jotakuta, jonka saisi osalliseksi iloonsa. Toisessa paikassa puoleksi loikoi tyhjennetyn kahvikupin ääressä eräs hienosti puettu herrasmies, jolla oli kultasankaiset silmälasit päässä ja joka ei näkynyt olevan ketään huomaavinaan. Kun Antti astui sisään, teki herrasmies liikkeen niskallaan ja sihautti huulillaan bufettineidin luokseen, jolta tilasi sikarin. Antti tuli panneeksi erityisen huomion tähän, jota ei ollut ennen nähnyt.

Antti kun oli ripustanut palttoonsa naulaan—naula oli messingistä, kahdella ruuvilla istutettu kiiltäväksi maalattuun seinään, ja vastapäätä oli peili—vältti hän katsoa Pekkaan ja tervehti hyvin kylmästi vanhoja naisia, vaikka nämä olivat hyviä tuttuja hänen kotonaan. Mutta nuo kaksi vanhaa neitoa hyökkäsivät heti häneltä kysymään, eikö hänen ollut ikävä kotoa lähteä ... lähteä kotoa pois suureen maailmaan.

Antti antoi syrjästä vastauksen, ettei hän juuri tiennyt, mitä hän niin erittäin ikävöisi.

—Eihän Antti toki tarkoita, mitä Antti sanoo. Antti ei tahdo sanoa, kuinka ikävä Antin on lähteä omiensa luota vierasten ihmisten seuraan. Onko Antilla ollenkaan sukulaisia Helsingissä?

—Ei ole sukulaisia.

—Eikö? Olisi paljon hauskempi Antille, jos olisi joku perhe Helsingissä, jonka luo voisi mennä. —Antin äidillä näytti olevan niin kovin vaikea erota Antista.

Siihen ei Antti katsonut tarpeelliseksi enää vastata. Hän alkoi niin huolettomasti kuin suinkin kävellä edestakaisin lattiaa pitkin. Otsa oli hänellä rypyssä ja toinen käsi housuntaskussa, toinen sivelemässä viiksien alkuja. Hän tunsi miellyttävän tunteen siitä, että oli hyvin ja huolellisesti puettu. Kengät oli teetetty teräväkärkiset ja matalakantaiset, niinkuin tiedettiin muodin olevan, ja hyvästi kiilloitetut. Housut olivat vaaleasta kankaasta ja takki musta ja pitkä niinkuin englantilaisella gentlemannilla. Käänteissä heilahtelivat helmat sääriä vasten niinkuin vanhalla herralla; Antti tunsi sen selvästi polvissaan. Peilissä, johon hän aina ohimennen katsahti, huomasi hän olevansa ajattelevan ja miettivän näköinen mies. Hänestä näytti, että kaikki häntä salaa tarkastelivat, myöskin neitoset. Sitä ei tosin voinut huomata, että he häntä suorastaan katselivat, mutta hän tiesi kyllä entisestään, että vaikka nuoret neitoset eivät olisikaan katsovinaan, he kyllä sentään huomaavat nuoria miehiä. Mutta vaikka hän tiesi näin olevansa kaikkien huomion esineenä—keskipisteenäkin olisi voinut sanoa—ei hän joutunut ollenkaan hämilleen. Noin kävellessä muistui hänelle vain mieleen, mitä sisaret olivat hänestä sanoneet, kun hän kerran katseli itseään heidän toalettipeiliinsä.—»On se kaunis poika tuo meidän Antti», olivat he sanoneet. Siihen oli äiti toisesta huoneesta lempeästi torunut:—»Sanokaahan sille semmoista, on se jo kylläksi itserakas ilmankin.»—No, mutta vähätpä nyt siitä. Miksi ne eivät jouduta aamiaista, että saisi syödä?... Nälkäinen kuin susi! Oli niin aikamiehen, vanhan herran tapaista sanoa: »nälkäinen kuin susi.»

–Onko aamuruoka kohta valmis? kysyi hän bufettineidiltä.

–Neljännestunnin kuluttua, vastasi tämä.

Pekka tuli puoliääneensä kysymään, syökö Antti laivasta?

–Miksen söisi! vastasi Antti tahtoen näyttää kummastuneelta.

–Minä vain ajattelin, että kun meillä on omaa evästä...

–Minä syön mieluummin laivasta.

Antti söi siis laivasta ja otti ruvetessaan ryypynkin, jota kapteeni tarjosi. He kilistivätkin toistensa kanssa.

Kotona oli häntä ryypystä varoitettu, ja Pekka oli kuvannut sen terveydelle vahingolliseksi. Oli hänellä kirjojakin, joissa sitä todistettiin tieteellisesti. Äiti ja sisaret olivat yhtä mieltä Pekan kanssa. Mutta kun isä otti ryypyn, niin otti Anttikin. Hänen täytyi sitä paitsi itse tulla vakuutetuksi kaikista asioista. Kokea, kokea ... ihmisen täytyy kokea. Olutta hän tilasi myöskin. Kun kapteeni pyysi puoli pulloa, niin kutsui hänkin suun sihauksella luokseen poistuvaa neitiä ja pyysi saada, ruotsinkielellä hänkin: »En half öl.» Joka kerta kun hän sitten kallisti lasin huulilleen ja joi, katseli hän sen kuvetta pitkin niitä kahta nuorta neitosta, jotka istuivat vastapäätä häntä seinän puolella. Vaikka eivät ne hänen mielestään juuri katsomista ansainneet. Rumanlaisia, jotenkin vähäpätöisiä. Bufettineiti tuossa oli monta vertaa somempi. Se ei kuitenkaan estänyt häntä olemasta neitosille kohtelias. Hän tarjosi heille, mitä he eivät ylettäneet ottamaan, ja sanoi joka kerta: »varsså go'» Siihen neitoset yhtä monta kertaa vastasivat: »tackar», johon Antti vielä hiukan huolettomasti lisäsi: »ja' ber.»

Mietti Antti heille jotain muutakin sanoakseen, mutta ei voinut keksiä, millä aloittaisi. Sen sijaan onnistui hänen ottaa osaa kapteenien keskusteluun. He puhuivat ruotsia, jota maakauppiaat tietysti eivät pystyneet puhumaan. Kapteeni kertoi salakuljetusjuttuja entisiltä purjehdusretkiltään merellä. Antilla oli myöskin muuan semmoinen juttu, vanha ja kauan kulkemassa ollut. Hän kertoi sen, ja vaikka kapteenit tietysti olivat kuulleet sen monta kertaa ennen, nauroivat he kuitenkin hiukan. Antti tunsu siitä itsensä ylpeäksi ja samalla miltei heltyvänsä. Ja sitä seurasi tunne miehen ryhdistä koko ruumiissa. Oli niinkuin ei hänen ja kapteenien välillä olisi ollut mitään eroa arvossa ja iässä. He olivat yhdenvertaisia. Ei hän koskaan ennen ollut tuntenut itseään näin vakaaksi ja varmaksi. Mutta, sanoi hän itselleen, näinhän se vasta ihmisen oikea alkuperäinen luonto ja itsenäisyys tunkeekin esille, ja näinhän ihminen pääsee kehittymään, kun hän saa olla ja liikkua vapaissa oloissa.

Kun noustiin pöydästä, tuli Pekka sisään ja pyysi lasin maitoa. Se oli Antin mielestä tavattoman moukkamaista. Syödä ensin omia eväitään kannella ja sitten tulla hampaitaan kaivellen juomaan maitoa salongista.

–Tuokaa minulle hyvä sikari, sanoi se hienosti puettu, kultasankaisia silmälaseja kantava herrasmies. Hän ei ollut aamiaista syödessään ottanut osaa herrojen keskusteluun. Näytti siltä, kuin olisi hän halveksinut koko seuraa, siitä päättäen, että hän silloin tällöin veti toisen suupielensä ivalliseen kureeseen. Se hiukan häiritsi Anttia. Hän kyllä osasi olla hänkin niinkuin vanha tottunut matkustaja. Mutta milloinka voisi hän saavuttaa sen varmuuden ja vakavuuden, joka tuolla herralla oli? Milloinka olla noin rennosti ja vapaasti ja kaikkia halveksivasti?

Pekka sytytti paperossin ja tarjosi Antillekin. Mutta Antti sanoi mieluummin polttavansa sikaria. Bufettineiti toi sen hänelle ja toi myöskin hopeapäisen veitsen tarjottimella. Ottaessaan katsahti Antti häntä suoraan silmään ja koetti saada silmäyksensä merkitseväksi. Ja kun hän typisti sikaria, tunsu hän kätensä hiukan vapisevan.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.